

ریاست جمهوری

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

مرکز آمار ایران

تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری

برای استفاده در طرح‌ها و گزارش‌های آماری

ویرایش سوم

مرکز آمار ایران

نشانه‌های نشریات مرکز آمار ایران

-	آمار گردآوری نشده است.
000	آمار در دسترس نیست.
x	ذاتاً یا عملاً وجود ندارد.
xx	جمع و محاسبه غیر ممکن یا بی‌معنی است.
//	رقم کمتر از نصف واحد است.
	رقم (نسبت) ناچیز و قابل صرف‌نظر کردن است.
*	رقم غیر قطعی است.
**	رقم جنبه تخمینی دارد.
⊖	به‌دلیل حفظ محرمانگی، رقم قابل انتشار نیست.

اختلاف در سرجمع‌ها به علت سراسر کردن ارقام است. محاسبه نسبت‌ها و شاخص‌ها قبل از سراسر کردن ارقام صورت گرفته است.

سرشناسه : مرکز آمار ایران
عنوان و نام پدیدآور : تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری (برای استفاده در طرح‌ها و گزارش‌های آماری)
ویرایش سوم
مشخصات نشر : تهران: مرکز آمار ایران، دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری : ۷۶۰ ص: جدول.
فروست : نشریات مرکز آمار ایران؛ ۴۶۹۱.
شابک : ۳۰۰۰۰۰ ریال: 1-956-365-964-978
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپای مختصر.
یادداشت : این مدرک در آدرس: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۶۶۶۶

مرکز آمار ایران

تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری (برای استفاده در طرح‌ها و گزارش‌های آماری) ویرایش سوم
 تاریخ انتشار: چاپ اول، دی ۱۳۹۳
 شمار: ۵۰۰ نسخه
 شماره مسلسل نشریات مرکز آمار ایران: ۴۶۹۱
 ناشر: دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل
 قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال
 چاپ در چاپخانه مرکز آمار ایران

نقل قول از مطالب این کتاب با ذکر منبع بلامانع است.

تهران، کدپستی ۱۴۱۴۶۶۳۱۱۱، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تلفن ۸۸۹۶۴۴۷۲

دورنگار: ۸۸۹۶۴۴۷۲

URL: <http://www.amar.org.ir>

E-mail: sci@sci.org.ir

شابک ۱-۹۵۶-۳۶۵-۹۶۴-۹۷۸
ISBN 978-964-365-956-1

پیشگفتار

مرکز آمار ایران از بدو تأسیس همواره برای یکسان نمودن تعاریف و مفاهیم آماری تلاش نموده است اما با گسترش مشکلات ناشی از عدم استفاده از تعاریف و مفاهیم توسط دستگاه‌های مختلف تولیدکننده آمار در کشور، این مرکز فعالیت مذکور را از سال ۱۳۷۳ با جدیت بیشتری با عنوان «طرح استانداردسازی تعاریف و مفاهیم آماری» در دستور کار خود قرار داد. هدف نهایی طرح این بود که با بررسی مجموعه تعاریف و مفاهیم موجود برای هر قلم آماری و با عنایت به تعاریف بین‌المللی و مصوبات قانونی در نهایت برای هر قلم آماری تنها یک تعریف که دارای جامعیت و مانعیت کافی باشد، به عنوان تعریف استاندارد تعیین شود. نیل به این هدف، مستلزم اجرای طرح در دو مرحله بود.

در مرحله اول، تمام تعاریف و مفاهیم آماری به کاررفته در طرح‌ها و گزارش‌های آماری ۲۷ وزارتخانه و سازمان دولتی عمده تولیدکننده آمار در کشور جمع‌آوری و با عنوان «فرهنگ تعاریف و مفاهیم آماری به کاررفته در طرح‌ها و گزارش‌های آماری» به صورت الفبایی در قالب ۱۰ جلد، ۵۴۰۰ صفحه و ۷۹۰۰ واژه در سال ۱۳۷۴ منتشر شد.

در مرحله دوم، واژه‌های آماری جمع‌آوری شده به بخش‌های مختلف فعالیت‌های اقتصادی تقسیم‌بندی شد و برای هر بخش یک گروه کاری مرکب از صاحب‌نظران مرکز آمار ایران و نمایندگان دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط تشکیل شد و طی جلسات متعدد کارشناسی، واژه‌های

کلیدی هر بخش انتخاب و با بررسی مجموعه تعاریف و مفاهیم جمع‌آوری شده و سایر مدارک، برای هر واژه، تعریف استاندارد ارائه شد و در کتابی با عنوان «تعاریف و مفاهیم استاندارد برای استفاده در طرح‌ها و گزارش‌های آماری» ویرایش یکم در سال ۱۳۷۹ منتشر شد.

از سال ۱۳۸۰ با شروع طرح سامان‌دهی آمارهای ثبتی در دستگاه‌های اجرایی، استانداردسازی تعاریف و مفاهیم واژه‌های آماری اقلام ثبتی مصوب شورای عالی آمار آغاز شد که تا سال ۱۳۸۱ ادامه یافت. در سال ۱۳۸۲ با ایجاد دفتر «تعاریف و استانداردهای آماری» در تشکیلات مرکز، استانداردسازی تعاریف و مفاهیم از وظایف این دفتر قرار گرفت و فعالیت مذکور به صورت سازمان‌یافته و با انسجام بیش‌تری ادامه پیدا کرد و فرایند استانداردسازی تعاریف در چارچوب نظام آماری کشور طراحی شد.

در سال ۱۳۸۶ نسخه بهنگام شده کتاب تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری با عنوان «تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری- ویرایش دوم» منتشر شد. در این ویرایش برخی واژه‌ها و تعاریف موجود در ویرایش اول مورد بازنگری قرار گرفته و تعاریف واژه‌های مورد نیاز برنامه‌های توسعه و استفاده‌شده در اقلام ثبتی دستگاه‌های اجرایی نیز به آن اضافه شد.

در سال ۱۳۹۳ آخرین ویرایش تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری با عنوان «تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری برای استفاده در طرح‌ها و گزارش‌های آماری- ویرایش سوم» توسط مرکز آمار ایران منتشر شد. در این ویرایش واژه‌های موجود در اقلام ثبتی، واژگان استفاده‌شده در سرشماری‌ها و طرح‌های آمارگیری، مجموعه تعاریف استاندارد شده طی سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۳ به همراه واژه‌ها و تعاریف بازنگری شده ویرایش قبلی، پس از انجام ویرایش‌های موضوعی، محتوایی و نگارشی منتشر شده است.

بخش‌های موضوعی این کتاب بر اساس تلفیقی از بخش‌های طبقه‌بندی رشته فعالیت‌های اقتصادی ویرایش چهارم و کتاب تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری- ویرایش دوم، در ۱۹ بخش موضوعی به شرح ذیل تنظیم شده است:

۱- جمعیت و نیروی کار

۲- کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری

۳- معدن

۴- صنعت

۵- آب، فاضلاب و محیط‌زیست

- ۶- برق، گاز و انرژی
- ۷- ساختمان و مسکن
- ۸- تجارت و بازرگانی
- ۹- تأمین جا و غذا
- ۱۰- شاخص قیمت و حساب‌های اقتصادی
- ۱۱- حمل‌ونقل و انبارداری
- ۱۲- ارتباطات و اطلاعات
- ۱۳- بهداشت و مددکاری اجتماعی
- ۱۴- آموزش و پژوهش
- ۱۵- فرهنگ و هنر
- ۱۶- تربیت‌بدنی
- ۱۷- خدمات مالی و بیمه
- ۱۸- امور نظامی و انتظامی
- ۱۹- سایر

در این نشریه در بعضی موارد به‌علت ادغام یا تفکیک سازمان اجرایی متولی از عنوان سازمان اجرایی ذی‌ربط به‌جای نام سازمان متولی استفاده شده است و در بعضی موارد نیز نام سازمان به همان صورت نام سازمان در زمان انجام فعالیت استانداردسازی واژه‌ها باقی‌مانده است. در ضمن استفاده از پرانتز در این کتاب به‌منظور ارائه توضیحات بیش‌تر یا مخفف واژه‌ها استفاده شده و واژگان مترادف با استفاده از عنوان «رجوع شود به:» مشخص شده است. علاوه بر این تعریف بعضی واژه‌ها مانند «نمایش‌نامه» به صورت زیرنویس آمده است که منبع آن اینترنت و بر اساس جستجوی آزاد و فقط به‌منظور آشنایی بیش‌تر بوده است. از آنجا که بخشی از تعاریف، از قوانین و مقررات موضوعه گرفته شده است، سیاق عبارات و اصطلاحات به‌کار رفته در آن‌ها، عیناً از متن قانون اخذ شده و هیچ‌گونه دخل و تصرفی در آن‌ها صورت نگرفته است. بدیهی است که هنگام استفاده از این بخش از تعاریف، هرگونه توضیح تکمیلی در صورتی که منجر به تغییر مفهوم مورد نظر قانونگذار نشود، می‌تواند در انتقال بهتر مفاهیم، مؤثر باشد.

این مجموعه شامل دو فهرست موضوعی و الفبایی است. در فهرست موضوعی که با عنوان «فهرست مطالب» در ابتدای کتاب به چاپ رسیده، عناوین واژه‌های تعریف‌شده به تفکیک هر بخش و به ترتیب درج در صفحات کتاب، به دنبال یکدیگر آمده و در مقابل هر واژه، شماره صفحه آن مشخص شده است. در فهرست دوم که تحت عنوان «فهرست الفبایی» در انتهای کتاب به چاپ رسیده، تمامی واژه‌هایی که در این مجموعه برای آن‌ها تعریف ارائه شده است به ترتیب حروف الفبا و فارغ از بخش نشان داده شده است.

در خاتمه لازم می‌دانم از زحمات همه کسانی که ما را در تهیه این مجموعه یاری نموده‌اند تشکر و قدردانی نمایم.

عادل آذر
رئیس مرکز آمار ایران

مرکز آمار ایران

مقدمه

داشتن فرهنگی در زمینه تعاریف و مفاهیم آماری همواره کمکی است برای سیاستمداران، قانونگذاران، محققان، دانشجویان و تمام علاقه‌مندان و کاربران آمار و اطلاعات، در عین حال باید اذعان نمود که با پیشرفت‌های شگرفی که در محیط اطراف در حال وقوع است و روزانه شاهد اضافه شدن واژه‌های نوین در زمینه‌های مختلف هستیم نیاز به ایجاد فرهنگی جامع و مانع پیش از پیش احساس می‌شود.

اما بخش مهمی از اختلاف‌های موجود در آمارهای تولیدی در کشور، ناشی از یکسان نبودن تعاریف و مفاهیم آماری مورد استفاده در دستگاه‌های تولیدکننده آمار است که این موضوع موجب بروز مشکلات متعددی از قبیل عدم مقایسه‌پذیری و جمع‌پذیری آمارها در سطح ملی و بین‌المللی، اتلاف منابع مالی و انسانی و در نهایت کاهش اعتماد عمومی نسبت به آمارهای منتشرشده می‌شود. علاوه بر این تغییر متوالی تعاریف واژه‌های اقلام آماری موجب مقایسه‌ناپذیری در طول زمان و ناپیوستگی در سری زمانی اقلام آماری می‌شود.

در بند «و» از ماده ۳ قانون تأسیس مرکز آمار ایران، «تهیه تعاریف، تعیین مفاهیم، معیارها و طبقه‌بندی‌های آماری» به‌عهده این مرکز گذاشته شده و ماده ۸ همان قانون؛ وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی و شرکت‌های وابسته به دولت را ملزم به تبعیت از تعاریف و مفاهیم، روش‌ها، معیارها و طبقه‌بندی‌های مرکز آمار ایران نموده است.

در این مجموعه سعی شده است بر اساس آخرین تغییرات به‌وجود آمده در سازمان‌ها و تعاریف ارائه‌شده توسط آن‌ها، واژه‌ها و تعاریف استانداردشده، جمع‌آوری و به‌صورت مدون در اختیار کاربران قرار گیرد. همچنین شایان ذکر است مستندات این مجموعه از طریق وبگاه مرکز آمار ایران^۱ قابل دسترسی است.

مرکز آمار ایران ضمن تشکر از تمام دستگاه‌های تولیدکننده آمار، امیدوار است استفاده‌کنندگان از این نشریه با ارائه انتقادات سازنده و نظرات اصلاحی، این مرکز را در تهیه و تدوین ویرایش‌های بعدی این مجموعه یاری دهند.

فهرست عناوین بخش‌ها

صفحه	عنوان
۷۱	بخش ۱- جمعیت، نیروی کار
۹۳	بخش ۲- کشاورزی، شکار، جنگلداری و ماهیگیری
۱۴۷	بخش ۳- معدن
۱۵۷	بخش ۴- صنعت
۱۷۳	بخش ۵- آب، فاضلاب و محیط زیست
۲۰۱	بخش ۶- برق، گاز و انرژی
۲۲۷	بخش ۷- ساختمان و مسکن
۲۵۳	بخش ۸- تجارت و بازرگانی
۲۷۷	بخش ۹- تأمین جا و غذا
۲۸۵	بخش ۱۰- شاخص قیمت و حساب‌های اقتصادی
۳۳۵	بخش ۱۱- حمل و نقل و انبارداری
۳۶۹	بخش ۱۲- ارتباطات و اطلاعات
۳۸۱	بخش ۱۳- بهداشت و مددکاری اجتماعی
۴۲۵	بخش ۱۴- آموزش و پژوهش
۴۸۷	بخش ۱۵- فرهنگ و هنر
۵۶۷	بخش ۱۶- تربیت بدنی
۵۷۷	بخش ۱۷- خدمات مالی و بیمه
۶۲۷	بخش ۱۸- امور نظامی و انتظامی
۶۴۳	بخش ۱۹- سایر

بخش ۶- برق، گاز و انرژی

ارزش حرارتی

مقدار انرژی حرارتی برحسب کیلوکالری^۱ یا BTU^۲ که از سوختن یک واحد جرم ایجاد می‌شود. (۱۳۸۸)

انرژی اولیه

انرژی که در معرض هیچ فرایند تبدیل یا واگردانی قرار نگرفته باشد. (۱۳۸۸)

انرژی ثانویه

انرژی که از راه تبدیل یا واگردانی انرژی اولیه به دست می‌آید. تبدیل دوباره انرژی ثانویه به صورت دیگری از انرژی نیز، انرژی ثانویه محسوب می‌شود. (۱۳۸۸)

انرژی خام

رجوع شود به: انرژی اولیه. (۱۳۸۸)

۱- کیلوکالری (kilo calorie): یک کیلوکالری، مقدار گرمای لازم برای افزایش یک درجه سانتی‌گراد دمای یک کیلوگرم آب است.

۲- British Thermal Unit

انرژی مفید

میزان واقعی انرژی نهایی که پس از تبدیل نهایی در دسترس کاربر یا مصرف‌کننده به صورت روشنایی، حرارت یا نیروی محرکه قرار می‌گیرد. (۱۳۸۸)

انرژی نهایی

انرژی که پس از تبدیل حامل‌های انرژی اولیه مانند نفت خام، گاز طبیعی، انرژی هسته‌ای، زغال سنگ و انرژی‌های تجدیدپذیر، در دسترس مصرف‌کننده یا کاربر قرار می‌گیرد. (۱۳۸۸)

انرژی‌های تجدیدپذیر

انرژی‌هایی که در طبیعت وجود داشته و قابلیت تولید و تجدید شدن را در کوتاه‌مدت دارا هستند. محدودیت آن‌ها در میزان انرژی موجود و قابل دسترس در هر واحد از زمان است و شامل انرژی سبز^۱ (زیست‌توده)^۲، انرژی آبی، انرژی زمین‌گرمایی^۳، انرژی خورشیدی، انرژی بادی و انرژی‌های ناشی از امواج، جزر و مد و اقیانوس است. (۱۳۸۸)

انرژی‌های تجدیدناپذیر

انرژی‌هایی که مصرف آن‌ها محدود و پایان‌پذیر بوده و با گذشت زمان دوباره تجدید نمی‌شود، مانند انرژی وابسته به نفت، زغال سنگ، گاز و ... که تنها یک‌بار می‌توان آن‌ها را مصرف کرد. (۱۳۸۸)

انشعاب برق

خطوط سرویس و وسایل اندازه‌گیری مربوط به تأمین برق متقاضی است. (۱۳۸۸)

۱- انرژی سبز: منابعی از انرژی که در هماهنگی با محیط خود باشند و فرایند تولید آن‌ها آلودگی‌های زیست‌محیطی به بار نیاورد. در حال حاضر انرژی حاصل از باد، خورشید، زمین‌گرمایی و آب‌های روان به‌عنوان معروف‌ترین منابع (انرژی سبز) شناخته می‌شوند.

۲- زیست‌توده یا بیومس (Biomass): یک منبع تجدیدپذیر انرژی است که از مواد زیستی به‌دست می‌آید.

۳- انرژی زمین‌گرمایی (Geothermal)، انرژی حرارتی موجود در زیر پوسته زمین است.

انشعاب برق فشار ضعیف

انشعاب برق یک یا سه فاز با ولتاژ اسمی ۲۲۰ تا ۳۸۰ ولت که بدون واسطه ترانسفورماتور^۱ به مشترک تحویل می‌شود. (۱۳۸۸)

انشعاب برق فشار متوسط

انشعاب برق با ولتاژ اسمی بیش‌تر از ۳۸۰ ولت است. (۱۳۸۸)

انشعاب گاز

خطوط لوله‌ای که به‌منظور انتقال گاز از خطوط لوله انتقال فشار قوی، خطوط لوله تغذیه و یا شبکه‌های توزیع، تا ایستگاه کنترل فشار و اندازه‌گیری مشترک نصب می‌شود. (۱۳۸۸)

ایستگاه انتقال نیرو

ایستگاهی شامل تعدادی ترانسفورماتور که برای انتقال برق بین سیستم‌هایی در سطوح مختلف ولتاژ، هماهنگی لازم را ایجاد می‌کند. (۱۳۸۸)

ایستگاه برق

رجوع شود به: پست برق. (۱۳۸۸)

ایستگاه توزیع نیروی برق

ایستگاهی که تبدیل ولتاژ از شبکه‌های انتقال برق دارای ولتاژ بالاتر به شبکه‌های دارای ولتاژ پایین‌تر را انجام می‌دهد. (۱۳۸۸)

بار - تقاضای برق

توان برق جذب شده در نقطه‌ای از شبکه در یک زمان معین است. (۱۳۸۸)

۱- ترانسفورماتور (Transformer) یا ترانسفورمر یا ترانس: وسیله‌ای است که انرژی الکتریکی را در یک سیستم جریان متناوب از یک مدار به مدار دیگر انتقال می‌دهد و می‌تواند ولتاژ کم را به زیاد و برعکس تبدیل نماید.

بار متوسط برق

نسبت سطح زیر منحنی بار به مدت بارگیری است. (۱۳۸۸)

باز فروش برق

تحويل نیرو در یک نقطه به انجمن یا شورای محلی به منظور فروش آن به مصرف‌کنندگان نهایی است. (۱۳۸۸)

بازده حرارتی برق

نسبت انرژی حاصل از یک کیلووات ساعت برق تولیدی برحسب کیلوکالری (انرژی حاصل ۸۶۰ کیلوکالری است) به ارزش حرارتی سوخت مصرفی به ازای یک کیلووات ساعت برق تولید شده است. (۱۳۸۸)

برش (نفت)

مجموعه‌ای از هیدروکربن^۱های جدا شده از نفت خام، طی فرایندهای پالایشی که می‌تواند به محصولات نهایی تبدیل شده و یا به‌عنوان خوراک واحدهای فرایندی دیگر مورد استفاده قرار گیرد. (۱۳۸۷)

بنزین موتور

مخلوطی از هیدروکربن‌های نفتی سبک مایع عمدتاً در محدوده ۵ تا ۱۲ کربن و دامنه تقطیر ۳۸ تا ۲۰۵ درجه سانتی‌گراد بوده و شامل دو نوع بنزین سوپر و بنزین معمولی است. (۱۳۸۸)

بنزین هواپیما

سوختی با عدد اکتان حدود ۱۳۰ که در هواپیمای دارای موتور پیستونی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این سوخت با عنوان LL۱۰۰^۲ عرضه می‌شود. (۱۳۸۷)

۱-Hydrocarbon

۲-Low Lead

بی^۱

مجموعه اسکلت‌بندی یک دروازه فلزی یا بتونی که تجهیزات لازم را برای ارتباط فازهای ورودی یا خروجی یک خط به شینه‌های^۲ پست از طریق کلیدهای برق، دارا است. (۱۳۸۸)

پاره‌های شکافت هسته‌ای اتم

هسته‌های به‌وجود آمده از شکافت هسته‌ای که دارای انرژی جنبشی حاصل از آن شکافت است. (۱۳۸۷)

پرتودهی

تحت تابش قراردادن موجود جاندار و ماده بی‌جان به‌منظور بررسی هدفی خاص است. (۱۳۸۷)

پرتوهای غیر یون^۳ ساز

تابش‌هایی که دارای انرژی جنبشی کافی به‌منظور ایجاد یونش در اثر برخورد با مواد نیستند. (۱۳۸۷)

پرتوهای یون ساز

تابش‌هایی که انرژی جنبشی کافی به‌منظور ایجاد یونش در اثر برخورد با مواد را دارا بوده و متشکل از ذرات «مستقیم یون ساز» و «غیر مستقیم یون ساز» هستند. (۱۳۸۷)

پست برق

جایگاهی با مجموعه‌ای از ساختمان‌ها و تجهیزات برقی شامل ترانسفورماتورها، کلیدها، سکسیونر^۴ها، دستگاه‌های اندازه‌گیری، دهانه‌های ورود و خروج، راکتورها، خازن‌ها و بی‌های

۱-Bay

۲- شینه یا باس بار (Busbar) یک هادی به شکل لوله، سیم و یا تسمه است که انرژی الکتریکی از نیروگاه‌ها، ترانسفورماتورها و یا خطوط انتقال از طریق آن به مراکز مصرف منتقل می‌شود. به عبارت ساده‌تر شینه یک هادی است که به وسیله انشعابات متعدد به منابع تولید و مراکز مصرف متصل است.

۳- Ion

۴- به فرانسه Sectionneur و به انگلیسی Disconnector

۲۰۶ تعاریف و مفاهیم استاندارد آماری

گوناگون است که به منظور کلیدزنی، تبدیل و تنظیم ولتاژ برق مورد استفاده قرار می‌گیرد.
(۱۳۸۸)

پسماند هسته‌ای

ماده پرتوزای ناخواسته‌ای که از فرابری یا به‌کارگیری مواد پرتوزا به‌وجود می‌آید. (۱۳۸۷)

تزریق گاز در میدان‌های نفتی

عملیاتی که در جهت افزایش و یا نگهداری فشار به‌منظور حفظ یا افزایش سطح تولید انجام می‌گیرد. (۱۳۸۷)

تلفات شبکه‌های انتقال و توزیع برق

تلفات انرژی ناشی از انتقال و توزیع برق که اغلب به صورت گرما هدر می‌رود. (۱۳۸۸)

توان نامی برق

رجوع شود به: قدرت نامی برق. (۱۳۸۸)

تولید انرژی خالص برق

تولید انرژی ناویژه برق صرف‌نظر از مصرف داخلی نیروگاه‌ها در یک دوره معین است که برحسب کیلووات ساعت یا مگاوات ساعت محاسبه می‌شوند. (۱۳۸۸)

تولید انرژی ناخالص برق

مجموع انرژی تولیدی مولدهای برق یک نیروگاه که در طی یک دوره زمانی روی پایانه خروجی نیروگاه برحسب کیلووات ساعت یا مگاوات ساعت اندازه‌گیری می‌شود. (۱۳۸۸)

تولید انرژی ناویژه برق

رجوع شود به: تولید ناخالص برق. (۱۳۸۸)

مرکز آمار ایران

تولید انرژی ویژه برق

رجوع شود به: تولید خالص برق. (۱۳۸۸)

تولید قابل فروش محصولات مجتمع پتروشیمی

مقدار محصول تولیدی عرضه شده به بازار پس از کسر مصرف داخلی مجتمع تولیدی است. (۱۳۸۷)

تولید کل محصولات مجتمع پتروشیمی

مجموع تولیدات تمامی واحدهای فرایندی یک مجتمع اعم از مصرف شده در داخل مجتمع یا قابل فروش درب مجتمع است. (۱۳۸۷)

تولید نفت خام

خارج نمودن نفت خام از چاه در خشکی یا دریا با فشار طبیعی و یا افزایش فشار با استفاده از تکنولوژی‌های موجود است. (۱۳۸۷)

چاه اکتشافی نفت یا گاز

چاهی که به منظور جستجو برای یافتن مخازن کشف نشده نفت یا گاز حفاری می‌شود. (۱۳۸۷)

چاه تزریقی نفت یا گاز

چاهی که تزریق سیالات مختلف به مخازن هیدروکربنی از طریق آن صورت می‌گیرد. (۱۳۸۷)

چاه تعمیراتی نفت یا گاز

چاه نفت یا گاز که به دلیل مشکلات فنی مانند تولید گاز یا آب اضافی همراه نفت یا آب اضافی همراه گاز تولیدی یا مسائل مکانیکی درون چاهی با کاهش تولید مواجه شده و رفع آن احتیاج به مرمت دارد. (۱۳۸۷)

چاه توسعه‌ای نفت یا گاز

چاهی که در یک میدان شناخته شده به منظور تولید نفت و گاز در مقیاس اقتصادی حفاری می‌شود. (۱۳۸۷)

چاه توصیفی نفت یا گاز

چاهی که پس از کشف نفت یا گاز در یک مخزن، به منظور شناسایی بیش تر مشخصات کمی و کیفی لایه‌های مخزنی و سیالات درون آن‌ها و همچنین حدود مخازن و سطح مشترک سیالات موجود در آن‌ها حفاری می‌شود. (۱۳۸۷)

چشمه هسته‌ای اتمی

رجوع شود به: منبع پرتوزا. (۱۳۸۷)

حداکثر بار مصرفی برق

بیش‌ترین توان مصرف‌شده در یک ناحیه، منطقه، استان و کشور در یک دوره زمانی معین است. (۱۳۸۸)

حداکثر بار مصرفی ناهم‌زمان برق

مجموع بیش‌ترین بارهای مصرف‌شده در مناطق مختلف کشور در یک دوره زمانی معین است. بیش‌ترین بارهای مناطق، لزوماً هم‌زمان نیستند. (۱۳۸۸)

حداکثر بار مصرفی هم‌زمان برق

مجموع بار مناطق در لحظه حداکثر بار سیستم به مگاوات، در مواردی که سیستم به هم پیوسته کل کشور را پوشش ندهد. حداکثر بار هم‌زمان از مجموع بار حداکثر شبکه به هم پیوسته و بار مناطق مجزا به مگاوات به‌طور هم‌زمان به‌دست می‌آید. با توجه به اختلاف ساعت پیک در مناطق مختلف وابسته به یک سیستم سراسری به هم پیوسته، حداکثر بار هم‌زمان کمتر از جمع بار حداکثر مناطق است. (۱۳۸۸)

حلال

مایعی که قابلیت حل‌نمودن یک ماده دیگر را در خود دارد و به‌طور کلی به دو دسته هیدروکربنی و اکسیژنه تقسیم می‌شود. از حلال‌ها به‌منظور حل‌کردن ماده حل‌شدنی، رقیق‌سازی و یا استخراج یک ماده از دیگر مواد استفاده می‌شود. (۱۳۸۷)

حلال بنزینی

نوعی حلال متشکل از گروهی از هیدروکربن‌ها که عمدتاً برش‌های بنزینی را در بر گرفته و معمولاً دارای نقطه اشتعال پایین است. (۱۳۸۷)

خازن

رجوع شود به: کاپاسیتور^۱. (۱۳۸۸)

خط انتقال نیروی برق

مجموعه‌ای از رساناها، مقره‌ها و دیگر تجهیزات جانبی که برای انتقال مقادیر بالای برق با ولتاژ بالا (فشار قوی)، در مسیرهای طولانی در میان نقاط مبدأ (نیروگاه‌ها و یا پست‌های برق) و گیرندگان آن به کار گرفته می‌شوند. (۱۳۸۸)

خط توزیع نیروی برق

خطی که انرژی برق تولیدشده را با ولتاژهای فشار متوسط ۱۱، ۲۰ و ۳۳ کیلوولت و ولتاژهای ضعیف ۲۲۰ و ۳۸۰ ولت از خود عبور می‌دهد. (۱۳۸۸)

خط فوق توزیع نیروی برق

مجموعه‌ای از خط‌های انتقال دارای ولتاژهای از ۶۳ تا ۱۳۲ کیلوولت است. (۱۳۸۸)

خط نیروی برق

مجموعه مدارهای نصب‌شده بر روی پایه‌هایی که انرژی برق تولیدشده را با ولتاژهای متفاوت از یک نقطه تولید (نیروگاه) یا تبدیل ولتاژ (ایستگاه)، به نقاط مصرف منتقل می‌کند. (۱۳۸۸)

خطوط تغذیه گاز

تمامی خطوط لوله توزیع گاز با فشار حداکثر ۲۵۰ پوند بر اینچ مربع^۲ (Psi) است. (۱۳۸۷)

۱- Capacitor

۲- Pound per square inch

خطوط لوله انتقال فشار قوی گاز

خطوط لوله‌ای که گاز طبیعی را با فشار بیش‌تر از ۲۵۰ پوند بر اینچ مربع (Psi) انتقال می‌دهد و طول آن برحسب کیلومتر ثبت می‌شود. (۱۳۸۷)

خوراک پالایشگاه

ترکیبی از یک یا چند نوع نفت خام و میعانات گازی که طی فرایندهای فیزیکی و شیمیایی، انواع و اقسام محصولات از آن به‌دست می‌آید. (۱۳۸۷)

دستگاه حفاری

مجموعه دکل حفاری و تجهیزاتی نظیر جرثقیل و کشنده سنگین و وسایل نقلیه سبک است. (۱۳۸۷)

دکل حفاری

مجموعه ساختار (برج)، ابزار و تجهیزات لازم به‌منظور انجام عملیات حفاری چاه‌های نفت و گاز است. (۱۳۸۷)

دکل - روز

واحد اندازه‌گیری اشتغال یک (واحد) دکل حفاری در یک دوره زمانی معین است. (۱۳۸۷)

ذخیره نهایی نفت یا گاز

بخشی از حجم هیدروکربن درجای اولیه که با فناوری موجود، تولید آن امکان‌پذیر است. (۱۳۸۷)

رادیو دارو

فراورده‌های رادیواکتیوی که به‌منظور درمان و یا تشخیص بیماری‌های خاص، به صورت تزریقی یا خوراکی به‌کار برده می‌شود. (۱۳۸۷)

رادیوگرافی

عکس‌برداری به‌کمک پرتوهای گاما و ایکس که مصارف پزشکی و صنعتی و ... دارد. (۱۳۸۷)

راکتور اتمی

وسیله‌ای که در آن یک واکنش هسته‌ای خودنگهدار^۱، به واسطه تقسیم هسته سنگین به هسته‌های سبک‌تر که توسط راکتور شکافت یا از طریق جوش خوردن هسته‌های خیلی سبک و ایجاد یک هسته سنگین‌تر توسط راکتور گداخت، صورت می‌گیرد بتواند حفظ و کنترل شود. (۱۳۸۷)

راکتور برق

دستگاهی که برای جذب جریان‌های پیش‌فاز (خازنی) در شبکه، به منظور کاهش و تنظیم و تثبیت ولتاژ پست و خطوط به‌ویژه در ولتاژهای بالا به کار می‌رود. (۱۳۸۸)

راندمان حرارتی برق

رجوع شود به: بازده حرارتی برق. (۱۳۸۸)

روغن پایه (نفت)

مجموعه‌ای از هیدروکربن‌های نفتی که پس از عملیات آروماتیک‌زدایی^۲ و موم‌زدایی^۳ از روغن خام نفتی به دست آمده و برای تولید انواع روان‌سازها مورد استفاده قرار می‌گیرد. (۱۳۸۷)

۱- واکنش هسته‌ای خودنگهدار: نقطه‌ای در واکنش گداخت یا شکافت هسته‌ای است که انرژی به دست آمده بیش‌تر از آنچه که صرف تولید آن شده است، تا از آن پس واکنش بدون نیاز به انرژی خارجی ادامه یابد یعنی واکنش به اصطلاح خودنگهدار (self-sustaining) شود. گداخت هسته‌ای فرایندی است که در آن هسته‌های کوچک‌تر به هم الحاق شده و هسته بزرگ‌تری ساخته می‌شود و شکافت هسته‌ای فرایندی است که در آن یک اتم سنگین به دو یا چند اتم سبک‌تر تبدیل می‌شود.

۲- آروماتیک‌زدایی: هیدروکربن‌های آروماتیکی برای مصارف روان‌کاری مناسب نیستند و باید به‌نحوی از برش روغنی جدا شوند. به‌منظور جداسازی این ترکیبات معمولاً از روش استخراج با حلال استفاده می‌شود یعنی یک حلال مناسب که فقط ترکیبات آروماتیکی را در خود حل کند و بر بقیه مواد تشکیل‌دهنده بی‌اثر باشد در برج استخراج اضافه می‌کنند تا مواد آروماتیکی از آن جدا شوند.

۳- موم‌زدایی: ترکیبات پارافینی یا واکس‌ها یا موم‌ها به دلیل بالا بودن نقطه ریزش جهت مصارف روغن‌کاری مناسب نیستند و باید از برش روغنی جدا شوند. به‌منظور جداسازی این ترکیبات معمولاً از مخلوط حلال‌های واکس استفاده می‌کنند. شیوه عمل بدین ترتیب است که مخلوط حلال در دمای پایین مخلوط شده و روغن را در خود حل نموده و واکس را به صورت توده‌ای ابر مانند معلق نگه می‌دارد، سپس این مخلوط از فیلترهای دوار مخصوص عبور داده می‌شود که قسمت روغنی عبور کرده و قسمت واکسی به دام می‌افتد. محصول حاصل، روغنی مات ولی بدون واکس است.

روغن خام نفتی

برش روغنی حاصل از عملیات تقطیر در خلاء که خوراک واحد روغن‌سازی بوده و طی عملیات آروماتیک‌زدایی و موم‌زدایی و در بعضی موارد طی عملیات هیدروژناسیون^۱ به روغن پایه تبدیل می‌شود. (۱۳۸۷)

روغن صنعتی (نفت)

روان‌کننده‌ای که از اختلاط افزودنی‌ها بر اساس سطح کیفیت به برش خاصی از روغن پایه به‌دست می‌آید و کاربردهای متعدد صنعتی (در ماشین‌های تراش، برش، سیستم‌های هیدرولیک^۲ و ...) دارد. (۱۳۸۷)

روغن موتور

روان‌کننده‌ای که از اختلاط افزودنی‌ها بر اساس سطح کیفیت به برش خاصی از روغن پایه به‌دست می‌آید و برای روان‌کاری موتورهای درون‌سوز به‌کار می‌آید. (۱۳۸۷)

سازند^۳

توده‌ای از سنگ که دارای خصوصیات سنگ‌شناختی نسبتاً همگن و یا منحصربه‌فرد است و مرز مشخصی با توده‌های سنگی بالایی و پایینی خود دارد و قابل نقشه‌برداری در روی زمین و دنبال‌کردن در زیر زمین است. (۱۳۸۷)

سرانه مصرف برق

کل مصرف نهایی برق در یک محدوده جغرافیایی در یک دوره زمانی، نسبت به تعداد جمعیت در همان دوره است. (۱۳۸۸)

۱- هیدروژناسیون (Hydrogenation): فرایندی که در آن بخشی از اسیدهای چرب غیر اشباع به اسیدهای چرب اشباع تبدیل می‌شوند و در این صورت میزان اسیدهای چرب غیر اشباع روغن کمتر خواهد شد. هر چه فرایند هیدروژناسیون طولانی‌تر باشد، روغن جامدتر و سفت‌تر می‌شود.

۲- هیدرولیک (Hydraulic): شاخه‌ای از فیزیک است که با خواص مکانیکی سیالات سروکار داشته و موارد استفاده این خصوصیات را در علوم مهندسی بررسی می‌کند.

سکسیونر

کلیدی که برای قطع و وصل بدون بار در بی خط^۱ یا بی ترانس^۲ استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

سوخت سبک جت

مخلوطی از نفت سفید و بنزین مرغوب که به‌همراه افزودنی‌های لازم در موتورهای توربینی هواپیمای جت بلند پرواز (جنگی) و انواع هلیکوپتر (چرخ‌بال) به‌عنوان سوخت مورد استفاده قرار می‌گیرد. (۱۳۸۷)

سوخت سنگین جت

مخلوطی از هیدروکربن‌های نفتی در محدوده نفت سفید که به‌همراه افزودنی‌های لازم در موتورهای توربینی با سقف پرواز متوسط به‌عنوان سوخت مورد استفاده قرار می‌گیرد. (۱۳۸۷)

شبکه انتقال برق

مجموعه‌ای از تجهیزات انتقال و یا توزیع توان برق که عرضه انرژی برق به‌نقاط بار را ممکن می‌سازد. (۱۳۸۸)

شبکه به‌هم پیوسته برق

مجموعه‌ای شکل‌گرفته از دو یا چند شبکه مستقل برق که معمولاً با خطوط رابط به‌یکدیگر وصل می‌شوند و به صورت به‌هم پیوسته مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. (۱۳۸۸)

شبکه توزیع انرژی برق

مجموعه‌ای از خط‌های توزیع که برای توزیع انرژی برق در یک منطقه یا یک محله به‌کار گرفته می‌شود. (۱۳۸۸)

۱- بی خط: مجموعه تجهیزاتی که تشکیل یک خط ورودی یا خروجی را می‌دهند.
۲- بی ترانس: مجموعه تجهیزاتی که ارتباط شینه و ترانسفورماتور را برقرار می‌نمایند.

شبکه سراسری برق

تمامی نقاط تولید نیرو و نقاط مصرف برق کشور که به وسیله خطوط انتقال نیرو به یکدیگر وصل شده و در آن تبادل انرژی صورت می‌گیرد. (۱۳۷۹)

شبکه گازسانی

تمامی خطوط لوله توزیع گاز طبیعی با فشار حداکثر ۶۰ پوند بر اینچ مربع (Psi) است. (۱۳۸۷)

شبکه‌های تولید و مصرف برق خارج از شبکه سراسری

شبکه‌های منطقه‌ای، استانی و یا شبکه‌های جزیره‌ای که به شبکه‌های مجاور یا شبکه به هم پیوسته سراسری، ارتباط و اتصال نداشته باشند. (۱۳۸۸)

شدت انرژی

انرژی مورد نیاز برای تولید مقدار معینی از کالاها و خدمات که برحسب عرضه انرژی اولیه و یا مصرف نهایی انرژی محاسبه می‌شود. (۱۳۸۸)

ضریب بار حرارتی برق

رجوع شود به: بازده حرارتی برق. (۱۳۸۸)

ظرفیت اسمی مجتمع پتروشیمی

مجموع ظرفیت طراحی شده سالانه واحدهای فرایندی مجتمع پتروشیمی است. (۱۳۸۷)

ظرفیت پست برق

ظرفیت نامی یک ایستگاه برق بر اساس مجموع قدرت ظاهری ترانسفورماتورهای نصب شده در آن برحسب مگاوات آمپر است. (۱۳۸۸)

ظرفیت ذخیره برق

مجموع ذخیره سرد، ذخیره داغ و ذخیره گردان آماده به کاری که برای تأمین هر اختلافی میان میزان بار درخواستی پیش‌بینی شده و گنجایش واقعی موجود، آماده به کار هستند. (۱۳۸۸)

ظرفیت سالانه مجتمع پتروشیمی

رجوع شود به: ظرفیت اسمی مجتمع پتروشیمی. (۱۳۸۸)

ظرفیت عملی مولد برق

بیشترین توان قابل تولید مولد در محل نصب با در نظر گرفتن شرایط محیطی (ارتفاع از سطح دریا، دمای محیط و رطوبت نسبی) است. (۱۳۸۸)

ظرفیت نامی مولد برق

رجوع شود به: قدرت نامی مولد برق. (۱۳۸۸)

عملیات لیچینگ^۱

شست‌وشوی سنگ‌های معدنی با عیار پایین به‌وسیله مواد اسیدی به‌منظور جداسازی عناصر مورد نظر از فاز جامد به فاز مایع است. (۱۳۸۷)

غنی‌سازی

هر فرایندی که طی آن یا توسط آن، مقدار ایزوتوپ^۲ مشخص از عنصری در مخلوطی از ایزوتوپ‌های همان عنصر افزایش می‌یابد. (۱۳۸۷)

فراورده‌های عمده نفتی

گازمایع، بنزین‌موتور، نفت‌سفید، نفت‌گاز و نفت‌کوره که طی فرایندهای پالایشی از نفت خام به‌دست می‌آیند. (۱۳۸۷)

قدرت در محل نصب مولد برق

رجوع شود به: قدرت نامی برق. (۱۳۸۸)

۱-Leaching

۲-Isotope

قدرت عملی مولد برق

رجوع شود به: ظرفیت عملی مولد برق. (۱۳۸۸)

قدرت نامی مولد برق

بیشترین خروجی مورد انتظار یک مولد برق در شرایط طراحی که توسط سازنده برای آن مولد تعریف شده است و معمولاً با واحد کیلوولت آمپر و یا کیلووات^۱ (در مولدهای کوچکتر) بر روی مولدهای برق نصب می‌شود. (۱۳۸۸)

قیر

سنگین‌ترین فراورده بازمانده از تقطیر نفت خام که شامل هیدروکربن‌های پیچیده با وزن مولکولی بالا است و عمدتاً به‌عنوان عایق رطوبتی و در راه‌سازی مورد استفاده قرار می‌گیرد. (۱۳۸۷)

کاپاسیتور

دستگاهی که به‌منظور جذب جریان‌های پس‌افت (مگاوار سلفی) شبکه به‌منظور افزایش، تنظیم و تثبیت ولتاژ پست و خطوط به‌کار می‌رود. (۱۳۸۸)

کلاهک گازی

بخش بالایی ساختمان مخزن نفتی که دارای گاز آزاد است. این گاز در قسمت زیرین با نفت مخزن در تماس است. (۱۳۸۷)

گاز تر

گاز طبیعی سبکی که نم‌زدایی^۲ نشده است. (۱۳۸۷)

۱- کیلووات (Kilo Watt = KW): واحد اندازه‌گیری توان اکتیو مولد است.

۲- نم‌زدایی یا رطوبت‌زدایی یکی از مراحل پالایش گاز طبیعی است. پس از تفکیک نفت با گاز مقداری آب آزاد همراه با گاز طبیعی وجود دارد که بیش‌تر آن توسط روش‌های جداسازی ساده در سرچاه یا در نزدیکی آن از گاز جدا می‌شود. در حالی که بخار آب موجود در محلول گاز طی فرایندی بسیار پیچیده با عنوان عملیات نم‌زدایی و یا رطوبت‌زدایی از گاز طبیعی تفکیک می‌شود.

گاز ترش

نوعی گاز طبیعی که حاوی مقادیری از گازهای اسیدی، به خصوص مقادیر قابل توجهی سولفید هیدروژن^۱ است و قبل از مصرف، نیاز به گوگردزایی^۲ دارد. (۱۳۸۷)

گاز خشک

گاز طبیعی پالایش شده‌ای که رطوبت آن در فرایند نم‌زدایی کاهش یافته است و از طریق لوله قابل حمل و نقل است. (۱۳۸۷)

گاز سبک

گاز طبیعی که مراحل جداکردن مایعات و میعانات گازی بر روی آن انجام شده است. (۱۳۸۷)

گاز سوزانده شده

گازهای همراه نفت خام که به دلیل عدم توجیه اقتصادی و زیست‌محیطی جمع‌آوری نشده و سوزانده می‌شود. (۱۳۸۷)

گاز شهری

گاز تأمین شده از شبکه عمومی لوله‌کشی گاز است. (۱۳۷۹)

گاز شیرین

گازی که پس از تصفیه و جدا کردن سولفید هیدروژن و دی‌اکسید کربن^۳ از گاز ترش به دست آمده و بدون گوگردزایی قابل مصرف است. (۱۳۸۷)

۱ - Hydrogen Sulfide (H₂S)

۲- گوگردزایی: گاز طبیعی که از چاه‌های گاز استخراج می‌شود، وارد واحدهای تصفیه گاز شده و سولفور موجود در گاز، بیش‌تر به شکل سولفید هیدروژن که یک عامل خورنده و مسموم‌کننده است جدا شده و گاز شیرین وارد خطوط لوله انتقال شده و به مصرف‌کننده‌های مختلف ارسال می‌شود.

۳ - Carbon Dioxide (CO₂)

گاز طبیعی

مخلوطی از گازهای هیدروکربنی و مقادیر کمی از گازهای غیر هیدروکربنی که در فاز گازی یا محلول با نفت خام در مخازن زیرزمینی طبیعی وجود داشته و قابل بازیافت به صورت گاز در شرایط متعارف دما و فشار است و بخش عمده آن را گاز متان^۱ تشکیل می‌دهد. (۱۳۸۷)

گاز طبیعی فشرده^۲

گاز طبیعی تصفیه‌شده که ۹۴ درصد آن متان بوده و تا فشار ۲۵۰ بار^۳ فشرده می‌شود. (۱۳۸۷)

گاز غنی

گاز خروجی از میدان‌های نفتی و یا کلاک‌های گازی و یا میدان‌های مستقل گازی است. (۱۳۸۷)

گاز کشف‌شده قابل استحصال

گازی که می‌توان به روش‌های مختلف با فناوری‌های موجود از مخازن گاز استخراج نمود. (۱۳۸۷)

گاز کلاک

گاز موجود در کلاک گازی است و در قسمت زیرین با نفت مخزن در تماس است. (۱۳۸۷)

۱-Methane (CH₄)

۲-سی. ان. جی (Compressed Natural Gas)

۳- بار (Bar): هر بار برابر نیروی ۱۰۰۰۰۰۰ دین (dyne) است که بر یک سانتی‌متر مربع وارد می‌شود. این واحد در سیستم (SI = International System of Units) مورد استفاده قرار می‌گیرد. دین نام یک یکای اندازه‌گیری نیرو در فیزیک است که ویژه سامانه اندازه‌گیری سانتی‌متر-گرم-ثانیه یا CGS (نسخه قدیمی تر SI) است. یک دین برابر ۱۰^{-۵} نیوتن (میکرونیوتن) است. هر دین برابر با نیروی لازم برای دادن شتاب یک سانتی‌متر بر مجذور ثانیه به جرم یک گرم است.

گاز مایع

مخلوطی از پروپان^۱ و بوتان^۲ که در فشار اتمسفری^۳ به حالت گاز است اما در دمای محیط و تحت فشار می‌تواند مایع شود. (۱۳۸۷)

گاز همراه

گازی که در شرایط مخزن در نفت خام محلول است و همراه تولید نفت استخراج می‌شود. (۱۳۸۷)

ماده نفتی

مخلوط عمدتاً هیدروکربنی که به‌طور طبیعی به حالت‌های گاز، مایع و جامد در طبقات زمینی موجود است. (۱۳۷۹)

مایعات گازی

مایعات هیدروکربنی که در نتیجه فراورش گاز طبیعی در شرایط معین فشار و دما در واحدهای فراوری گاز حاصل می‌شود. این مایعات به‌طور عمده شامل اتان، پروپان، بوتان^۴ و بنزین طبیعی هستند. (۱۳۸۷)

مجتمع پتروشیمی

مجموعه‌ای از واحدهای مرتبط با تولید محصولات شیمیایی و پتروشیمیایی داخل یک محدوده مشخص است. (۱۳۸۷)

مخزن نفتی

بخشی از سازند زیرزمینی که تجمع هیدروکربن قابل جابه‌جایی در آن صورت‌گرفته و از سیستم فشاری یکسان برخوردار است. (۱۳۸۷)

۱ - Propane (C₃H₈)

۲ - Methane (CH₄)

۳- فشار اتمسفری یا فشار هوا یا فشار جو: وزن مقدار هوایی که در ستونی به ارتفاع سطح زمین تا انتهای جو قرار دارد.

۴ - Butane (C₄H₁₀)

مشترک گاز

شخص حقیقی یا حقوقی که می‌تواند از شبکه توزیع، گاز طبیعی دریافت نماید. (۱۳۸۷)

مصرف برق داخلی نیروگاه

انرژی مورد استفاده داخل واحدهای تولید انرژی الکتریکی، شامل انرژی مصرفی برای روشنایی، برق و تجهیزات جانبی واحدها، بدون توجه به این‌که این انرژی در خود واحد، تولید شده یا از منبع دیگری تأمین شده است. (۱۳۸۸)

مصرف تجاری انرژی برق

مصرفی که از انرژی برق برای محل کسب استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

مصرف خانگی انرژی برق

مصرفی که از انرژی برق برای به‌کار انداختن وسایل و تجهیزات متعارف برق و همچنین روشنایی در واحد مسکونی استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

مصرف صنعتی انرژی برق

مصرفی که از انرژی برق برای انجام کار در کارگاه‌های دارای فعالیت‌های معدنی و صنعتی استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

مصرف عمومی انرژی برق

مصرفی که از انرژی برق برای خدمات عمومی استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

مصرف کشاورزی انرژی برق

مصرفی که از انرژی برق برای پمپاژ آب‌های سطحی یا زیرزمینی یا پمپاژ دوباره آب برای کاربردهای کشاورزی و آبیاری یا انجام کار در فعالیت کشاورزی استفاده می‌شود. (۱۳۸۷)

مصرف‌کننده گاز

مشترکی که امکان استفاده وی از جریان گاز پس از طی مراحل اشتراک‌پذیری، راه‌اندازی شده باشد. (۱۳۸۷)

منبع پرتوزا

دستگاه یا ماده‌ای که از خود تابش یون‌ساز منتشر کرده و یا قادر به انتشار آن است. (۱۳۸۷)

مولد اختصاصی برق

مولدی که هدف اصلی از نصب آن تولید برق برای مصارف اختصاصی بوده و برق آن فروشی نیست. (۱۳۸۸)

مولد برق

هر نوع وسیله تبدیل انرژی غیر الکتریکی به انرژی الکتریکی است. (۱۳۸۸)

میدان گازی

ساختار زمین‌شناسی که دارای یک یا چند سازند با ذخیره گاز طبیعی است. (۱۳۸۷)

میدان مستقل گازی

میدان گازی که در آن لایه نفتی قابل تولید در تماس با گاز وجود ندارد. (۱۳۸۷)

میدان نفتی

محدوده‌ای متشکل از یک یا چند مخزن نفتی که ساختار زمین‌شناسی یا چینه‌شناسی^۱ مشابه دارند. (۱۳۸۷)

میعانات گازی

مایعات هیدروکربنی جدا شده از گاز طبیعی که در نتیجه تغییرات فشار و دما در گاز تولیدی از میدان‌های گازی حاصل می‌شود. (۱۳۸۷)

نفت خام

مخلوطی از انواع هیدروکربن‌ها با دامنه تقطیر بسیار گسترده به رنگ قهوه‌ای تا سیاه به همراه مواد غیر نفتی مانند گوگرد، آب، نمک، فلزات سنگین، که در اعماق زمین یا دریا به حالت مایع یافت می‌شود. (۱۳۸۷)

۱- شاخه‌ای از علم زمین‌شناسی است که به بررسی روابط موجود بین طبقات سنگ‌های رسوبی می‌پردازد.

نفت خام ترش

نفت خامی که گوگرد بیش‌تری دارد و شاخص ای. پی. آی (API)^۱ آن کمتر است و سهم فراورده‌های سنگین‌تر مانند نفت کوره که در فرایند پالایش از آن به‌دست می‌آید، بیش‌تر خواهد بود. (۱۳۸۷)

نفت خام سبک صادراتی ایران

نفت خامی که دارای ای. پی. آی (API) ۳۳ تا ۳۴/۵ درجه و گوگرد کل ۱/۵ درصد وزنی است. (۱۳۸۷)

نفت خام سنگین صادراتی ایران

نفت خامی که دارای ای. پی. آی (API) ۲۹ تا ۳۰/۵ درجه و گوگرد کل ۱/۵ درصد وزنی است. (۱۳۸۷)

نفت خام شیرین

نفت خامی که به‌نسبت میزان سولفور کمتری دارد و دارای API بالاتری است و در پالایش آن می‌توان مقادیر بیش‌تری فراورده‌های سبک‌تر و با ارزش‌تر چون بنزین و نفت سفید و گازوییل به‌دست آورد. (۱۳۸۷)

نفت خام قابل استحصال

مقدار نفتی که می‌توان به روش‌های مختلف با فناوری‌های موجود از مخازن نفتی استخراج نمود. (۱۳۸۷)

۱- برای نشان‌دادن میزان سبکی و سنگینی نفت خام، به‌طور معمول از شاخص ای. پی. آی (American Petroleum Institute = API) استفاده می‌شود. این شاخص حاصل تقسیم عدد ۱۴/۵ بر وزن مخصوص نفت خام در درجه حرارت ۶۰ درجه فارنهایت منهای عدد ۱۳۱/۵ است. نفت خام با ای. پی. آی بالاتر از ۳۰، سبک، بین ۲۰ تا ۳۰، متوسط و پایین‌تر از ۲۰ سنگین است.

نفت سفید

مخلوطی از هیدروکربن‌های نفتی در محدوده تقطیر ۱۵۰ تا ۲۷۵ درجه سانتی‌گراد که در حالت طبیعی بی‌رنگ بوده و عمدتاً زنجیره‌های هیدروکربنی C_{12} تا C_{15} را شامل می‌شود. این فراورده بیش‌تر به‌عنوان سوخت در لوازم نفت‌سوز خانگی به‌کار می‌رود. (۱۳۸۷)

نفت کوره

برش‌های سنگین حاصل از پالایش نفت خام که به‌حالت مایع‌بوده و از ارزش حرارتی بالایی برخوردار است. نفت کوره با توجه به‌دامنه تقطیر و گران‌روی، طبقه‌بندی شده و به‌طورکلی کاربرد اصلی آن تولید حرارت در کوره‌ها و ... و یا تولید توان در کشتی‌ها است. (۱۳۸۷)

نفت گاز

از فراورده‌های میان تقطیر پالایشگاه که دامنه تقطیر آن محدوده ۱۵۰ تا ۳۸۵ درجه سانتی‌گراد را در بر گرفته و رنگ طبیعی آن زرد کهربایی است. این فراورده در سیستم‌های حرارتی و مشعل‌ها به‌عنوان مولد حرارت و در موتورهای احتراق داخلی به‌منظور تولید توان مورد استفاده قرار می‌گیرد. (۱۳۸۷)

نفثا

مخلوطی آتش‌گیر از هیدروکربن‌های سبک مایع که در تولید بنزین و حلال‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. (۱۳۸۷)

نیروگاه

محل استقرار مولدهای نیروی برق و تجهیزات وابسته است. (۱۳۸۸)

نیروگاه بادی

مزرعه توربین‌های بادی که برق تولیدی از انرژی باد را به شبکه سراسری منتقل می‌کند. (۱۳۸۸)

نیروگاه بخاری

نیروگاهی که در آن از انرژی حرارتی سوخت‌های مایع، جامد و گاز برای تولید بخار و مصرف آن در توربین‌های بخار به‌منظور تولید برق استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

نیروگاه برق - آبی

نیروگاهی که در آن از انرژی پتانسیل آب انباشته شده در پشت سدها یا انرژی جریان آب رودخانه‌ها برای مصرف در توربین آبی به منظور تولید برق استفاده می‌شود. (۱۳۸۸)

نیروگاه چرخه ترکیبی

نیروگاهی که در آن علاوه بر انرژی الکتریکی تولیدشده در توربین‌های گازی از حرارت موجود در گازهای خروجی از توربین‌های گازی جهت تولید بخار در یک دیگ بخار بازیاب استفاده شده و بخار تولیدی در یک دستگاه توربو ژنراتور بخاری، انرژی برق تولید می‌کند. (۱۳۸۸)

نیروگاه چندسوخته

نیروگاهی که مجهز به کوره‌ها و مشعل‌هایی است که توانایی به‌کارگیری بیش از یک نوع سوخت را دارد. (۱۳۸۸)

نیروگاه حرارتی

نیروگاهی که در آن انرژی شیمیایی موجود در سوخت‌های جامد، مایع و گاز به انرژی برق برگردانده می‌شود و شامل نیروگاه‌های بخاری، چرخه ترکیبی، دیزلی، گازی و هسته‌ای است. (۱۳۸۸)

نیروگاه دیزلی

نیروگاهی که در آن از سوخت نفت گاز برای راه‌اندازی موتور دیزلی استفاده شده و انرژی مکانیکی به‌دست آمده به انرژی الکتریکی تبدیل می‌شود. (۱۳۸۸)

نیروگاه زیست توده

تأسیسات و تجهیزاتی که از منابع زیست توده شامل زائدات جامد شهری، فاضلاب شهری، زائدات فسادپذیر صنعتی، زائدات دامی، ضایعات و زائدات کشاورزی و زائدات جنگلی، تحت فرایندهای بیوشیمیایی و حرارتی تولید انرژی الکتریکی می نماید. (۱۳۸۸)

نیروگاه فتوولتائیک^۱

مجموعه‌ای از سلول‌های خورشیدی که انرژی تابشی خورشید را بدون واسطه مکانیکی به انرژی الکتریکی تبدیل و به شبکه سراسری برق تزریق می کند. (۱۳۸۸)

نیروگاه گازی

نیروگاهی که در آن از انرژی حرارتی سوخت‌های فسیلی گاز و مایع جهت تولید گاز داغ (دود) و مصرف آن در توربین گاز برای تولید برق استفاده می شود. (۱۳۸۸)

نیروگاه هسته‌ای

نیروگاهی که در آن انرژی رهاشده از سوخت‌های هسته‌ای به انرژی برق تبدیل می شود. (۱۳۸۸)

وات

واحد سنجش توان انرژی تولیدی (وات تولیدی) یا توان انرژی مصرفی (وات مصرفی) است و هر وات، توان دستگاهی است که در یک ثانیه یک ژول انرژی، تولید یا مصرف نماید و برابر با یک نیوتن-متر بر ثانیه است. (۱۳۸۸)

وات ساعت

واحد سنجش انرژی تولیدی یا مصرفی است. هر وات ساعت، انرژی تولیدشده یا مصرفشده یک دستگاه به توان یک وات در ظرف مدت یک ساعت است. (۱۳۸۸)

واحد فرایندی

واحدی که در آن ماده اولیه ورودی طی فرایندهای فیزیکی مانند تقطیر، جذب و دفع، غربال مولکولی، استخراج و یا فرایندهای شیمیایی مانند کراکینگ^۱ (شکست) حرارتی^۲ یا کاتالیزوری^۳، پلیمریزاسیون^۴، هیدروژناسیون و اکسیداسیون^۵ تبدیل به انواع گروه محصولات شیمیایی و پتروشیمیایی می‌شود. (۱۳۸۷)

هسته اتم پایدار

هسته‌ای که هیچ تغییری طی زمان در داخل آن به‌وقوع نمی‌پیوندد. (۱۳۸۷)

هسته اتم نیمه پایدار

هسته‌ای که برای زمانی محدود از حالت پایه به‌حالت برانگیختگی در آمده و سپس پایدار خواهد شد. (۱۳۸۷)

هیدروکربن

ترکیبات آلی که منحصراً از هیدروژن و کربن تشکیل شده‌اند. (۱۳۸۷)

هیدروکربن درجا

کل مقدار هیدروکربنی که پیش از شروع تولید در مخزن نفتی وجود دارد. (۱۳۸۷)

۱-کراکینگ (Cracking): فرایندی که در صنایع پتروشیمی کاربرد داشته و برای کاهش وزن مولکولی هیدروکربن‌ها به‌وسیله شکستن پیوندهای آن‌ها استفاده می‌شود.

۲ - Thermal Cracking

۳ - Catalytic Cracking

۴- بسپارش یا پلیمریزاسیون (Polymerization): یک واکنش شیمیایی که در آن مولکول‌های کوچک و ساده که در اصطلاح تک‌پار یا مونومر (Monomer) نامیده می‌شوند، با یکدیگر پیوند برقرار کرده و مولکولی بزرگ و با وزن مولکولی چندین برابر مولکول اولیه به‌وجود می‌آورند.

۵- اکسیداسیون (Oxidation) یا اکسایش: واکنشی شیمیایی است که در آن یک ماده، الکترون یا هیدروژن از دست می‌دهد یا اکسیژن می‌گیرد.